

գաղափարը վերցնում է Նիկիս Բ 14-16 համարներից և ոչ ինչպես մեծ՝ Յուլի Ժ 20-ին, որտեղ խօսքը առանձին-առանձին աշակերտների մասին է: Սոյնը մատնանշում է նաև այն, որ Ներսեսի համար միութիւնը ոչ միայն եկեղեցական մի միութիւն է, այլ նաև հայ ժողովրդի միութիւնը քիզանդացիների հետ, որովհետև Արեւելում եկեղեցի և ժողովուրդ հասկացութիւնները մէկ են:

19. P. Tekeyan, անդ, էջ 19, ապացուցում է պատմական աղբիւրներով:

20. Միքայէլ Ասորի, հանրածանօթ աստուածաբան և պատմաբան, գահակալութիւն 1166-1199. Նրա մասին տե՛ս DThC X, 1711-1219.

21. Ընդհանրական թուղթ, 117-118; Cappelletti, անդ, 202f. Կաթողիկէ և Օրթոտոքս եկեղեցիների բանակցութիւնների առիթով, Ռոդոսում կայացած Համաօրթոտոքս Բ. ժողովի որոշումը առաջարկում է «միեւնոյն պայմանները», ի գիրս՝ Her der korespondenz 18 (1964) 338:

22. Ընդհանրական թուղթ, 118; Cappelletti, անդ, 203. այս մասին տե՛ս Յովհաննէս ԻԳ. պապի խօսքերը, Վատիկանի Բ. ժողովի բացման առիթով. «Վատիկանեան երկրորդ ժողովի սկզբում անշի՛ր քան երբեք յստակ է, որ Տիրոջ նշմարտութիւնը յաւիտեանական է: Մենք նկատում ենք, թէ ինչպէս

ժամանակի ընթացքում մարդկանց անորոշ կարծիքները իրար են յաջորդում, և նրանց սխալները կոտակում են ինչպէս մահախօղմ արշալոյսի, բայց այն շուտով անհետանում է, երբ արեգակն է ծագում: Եկեղեցին բոլոր ժամանակների ընթացքում դիմադրել է այդ սխալներին, դատապարտել է դրանք, նոյնիսկ երբեմն ամենախիստ ձեռով: Բայց այսօր Քրիստոսի հարսը կամենում է իբրեւ դարման՝ ողորմածութեան ոգին, քան բռնի միջոցներ կիրառել: Նա հաւատում է, որ ժամանակի հրամայական պահանջից մղուած հարկ է մարդկանց եկեղեցու վարդապետութեան ոյժին ընդարձակ բացատրութիւններով հաղորդակից դարձնել՝ քան դատապարտել (Her der korespondenz 17 {1962/63} 87).

23. Cappelletti, անդ, 202-230.

24. Ընդհանրական թուղթ, 132-133; Cappelletti, անդ, 218f.

25. H.-G. Beck, անդ, 628.

26. Հմմտ. Ter-Minassiantz, անդ, 125-128; P. Tekeyan, անդ, 30f.

27. Cappelletti, անդ, 231-238.

28. Ընդհանրական թուղթ, 147; Cappelletti, 232f.

29. Tekeyan, անդ, 26f.

30. Տե՛ս H.-G. Beck, անդ, 627.

31. Տե՛ս P. Tekeyan, անդ, 29.

ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Տ. ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ 1917 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԷՑ

Դեկտ. 13 Դշ.- Քանի օրերէ ի վեր շարունակուող սաստիկ քամիին ու տեղատարափ անձրեւները արգելք եղած կը թուին գինուորական գործողութեանց. այսօր երբ օդը քիչ մը պարզուեցաւ, Քնդանօթի ձայներ լսեցինք: Ծննդեան առթիւ շնորհաւորական այցելութիւններ տուինք լատինաց պատրիարքարանը, Ֆրանչիսկեաններու. յոյն և գերման կաթողիկէներու վանքերը:

Դեկտ. 14 Եշ.- Գիշերուան ժամը 5էն մինչեւ յաջորդ կէս գիշերը արեւելակողմէն անընդհատ Քնդանօթա-ձգութիւն, միթրայեօգի ու հրացանի գոր-

ծողութիւններ: Լսեցինք թէ թուրքերը 11,000 ուժով յառաջացել ու չորս անգամ յարձակում գործել են, բայց ամէն անգամ ետ մղուել են մեծ կորուստներով: Մօտ 599 գերի բերուել են, ուրը Քնդանօթ գրաւուել է ու մեծ թիւով մեռեալներ կան, կ'ըսուի:

Դեկտ. 15 Ուր.- Մինչեւ երեկոյ Քնդանօթի ու միթրայեօգի ձայները տեսցին արեւելեան կողմէն:

Դեկտ. 16 Ծր.- Թնդանօթի ձայները հեռուններէն կը լսուէին, որով յայտնի էր՝ թէ թուրքերը ետ մղուած էին արեւելեան ու հիւսիսային կողմէն: Ռամալլան երէկ

գրաւուեր է, իսկ Երիւնդ դեռ կը մնայ Թիւրքերու ձեռքը: Քանի մը օր առաջ վերջիններուս գրաւուելուն լուրը ստոյգ չէր:

Դեկտ. 17 Կիր.- Հեռուէն թնդանօթի խուճայներ: Քաղաքապետ Հիւսէյին Սէլիմ էֆ. մեռաւ: Այսօր Երիւնդ գրաւուեր է:

Դեկտ. 18 Բշ.- Բեթդեհէմի եկեղեցւոյն տարեկան մեծ աւելը տեղի ունեցաւ, այդ առթիւ առտուն կանուխ գացի, կէսօրէ յետոյ վերադարձայ: Յառաջագոյն Վանքի կողմէ խնդիր տրուած էր՝ Երուսաղէմի գիւմ. կառավարչին, որ թոյլ չտրուի Յոյներու ռոմագութեան, որոնք մախընթաց տարիներ տեղի կ'ունենային Օսմ. Կառավարութեան թոյլտուութեամբ: Պատասխանուեցաւ՝ թէ պատերազմական վիճակի զբաղումները չեն թողոր: Ս. Տեղեաց խնդիրները նկատի առնելու, այս տարի ալ թող ըստ առաջնոյն կատարուի, հայերը բողոքեն, յառաջիկային այդ խնդիրը յատուկ ուսումնասիրութեան նիւթ կ'ըլլայ: Այդպէս ալ եղաւ:

Դեկտ. 19 Գշ.- Եւրոպացւոց Նոր Տարւոյն առթիւ այցելութիւններ տուինք քաղաքի գիւմուրական կառավարչին եւ Ծրանսացի գումիւսէր Մ. Բիֆօին:

Դեկտ. 20 Դշ.- Թնդանօթի ճայները գրեթէ հեռացան, միայն դունուրեմ հեռաւոր խուճայներ կու գան: Երուսաղէմն ալ մեկուսացաւ պատերազմական գօտիէն, որով առիթ չպիտի ունենանք պատերազմի մասին մեր յիշատակարանը շարունակել օրը օրին: Պիտի բաւականանանք յետ այսու կարեւորները միայն արձանագրելով:

Դեկտ. 22 Ուր.- Լուսարարապետի սենեակը ժողովքի հրաւիրուեցան Ստեփանոս եւ Դանիէլ Արքեպիսկոպոսներ, Մկրտիչ եւ Գիւտ Սպիսկոպոսներ, Դաւիթ, Նդիա, Ղեւոնդ, Թովմաս, Եզնիկ, Մեսրոպ (տողերուս գրողը) եւ Երուսաղէմ վարդապետներ կաթողիկոսական անուան

յիշատակութեան խնդրոյն վրայօք խորհրդակցելու: Միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ Ամենայն Հայոց Տ. Գեորգ Կաթողիկոսի յիշատակումը: Նդիա, Ղեւոնդ, Եզնիկ եւ Թովմաս վարդապետները պնդեցին, որ Սահակ Կաթողիկոսի անունն ալ յիշատակուի յետ Ընդհ. Հայրապետի՝ իբրեւ Կաթողիկոս Պատրիարք Երուսաղէմի: Մնացեալ հակառակը պնդեցին եւ պահանջեցին, որ Օսմ. Տէրութեան՝ պետական հարուածով միւս Աթոռներուն վերջ տալով ընտրած եւ պարտադրած Կաթ. Պատրիարքի անուան յիշատակումը հարկ է դադրի եւ ըստ առաջնոյն յետ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի պէտք է յիշատակուի Հանգ. Յարութիւն Պատրիարք Երուսաղէմի եւ Զաւէն Պատրիարք Կ. Պոլսոյ: Օրինական եւ իրաւական փաստեր առաջ բերուեցան վերջի տեսակետի պաշտպանութեան համար: Յետ երկար ու թեր ու դէմ վիճաբանութեան, միջին եզր մը գտնելու համար, եկան հետեւեալ եզրակացութեան.- Միայն յիշատակել Ընդհանրական Հայրապետի անունը. իսկ Սահակ Կաթ.ի յիշատակութեան խնդիրը վիճելի թողուլ: Ըստ այսմ շրջաբերականներ ղրկուեցան ըստ պատկանելոյն:

Դեկտ. 23 Շր.- Աթոռի տօնին առթիւ ժամարարն էր Դանիէլ Արքեպս: Մէկուկէս տարուան դադարումէ վերջ Ս. Պատարագի մէջ յիշատակուեցաւ միայն Տ. Գեորգ Կաթողիկոս, ինչ որ ընդհանուր գոհունակութիւն եւ ուրախութիւն պատճառեց:

Դեկտ. 24 Կիր.- Յունաց Ծննդեան տօնին առթիւ գացի Բեթդեհէմ:

Դեկտ. 25 Բշ.- վերադարձայ:

(շարունակելի)